

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ
“ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ”**

вул. Мандриківська, 80, м. Дніпро, 49094
e-mail: dneprunat@ukr.net, <http://www.dneprunat.dp.ua>, код ЄДРПОУ 02139966

12.03. 2026. № 01-15/61

Керівникам закладів освіти

Про проведення відбіркового (обласного)
етапу Всеукраїнського юннатівського
природоохоронного руху “Зелена естафета”
у 2025/2026 навчальному році

Відповідно до листа Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України (далі – НЕНЦ) від 03.03.2026 № 80 “Про проведення фінального етапу Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху “Зелена естафета” 2025-2026 н.р.” (далі – Естафета), з метою поширення практичної природоохоронної роботи в закладах освіти, залучення учнівської молоді до заходів щодо збереження та поліпшення стану довкілля, формування її життєвих компетентностей у контексті ідей сталого розвитку суспільства з **11 по 13 травня 2026 року** у м. Одеса проводиться Естафета.

Відповідно до Положення про Естафету комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді” (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”) проводить **I відбіркового (обласного) етапу заходу**.

Учасниками I відбіркового (обласного) етапу можуть бути команди у складі 2 учнів 7-8 класів закладів загальної середньої освіти або 2 вихованців закладів позашкільної освіти відповідного віку.

Для участі в обласному етапі **необхідно до 01.04.2026:**

zareestruvatis'ya za posilanniam <https://forms.gle/9Tw4nwBrXboRrft39>
nadislati na elektronnu skrinьku oencdum.dor.pr@gmail.com ta
dneprunat@ukr.net (z primitkoju: “Zelena estafeta”) videozapisi:

- **звіту-презентації** про проведену природоохоронну роботу свого закладу за трьома напрямками, які зазначені у Положенні Естафети (за **вересень 2025 – березень 2026 року, тривалістю 7 хвилин, до 1 Gb**);

- **відеоролик** про проведення біотестування (**одне дослідження на вибір, до 1 Gb**);
Вищезазначений лист НЕНЦ та Положення додаються.

Контактна особа – Інна МАЙБОРОДА, заступник директора з навчальної роботи КЗО “ОЕНЦДУМ”, тел. (095) 779-75-43.

Тимчасово виконуюча
обов'язки директора

Галина КРИКУН

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

03 березня 2026

№ 80

Директорам закладів позашкільної
освіти
Директорам закладів освіти

Про проведення фінального етапу
Всеукраїнського юннатівського
природоохоронного руху
«Зелена естафета» 2025-2026 н.р.

Відповідно до Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2026 рік (за основними напрямками позашкільної освіти), затвердженого наказом МОН від 19.11.2025 р. № 1523, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОН України, спільно з комунальним закладом Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання та за підтримки Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, з **11 до 13 травня 2026 року** проводить фінальний етап природоохоронного руху «Зелена естафета» 2025-2026 н.р. (далі - Естафета) у місті Одеса.

До участі у **II (фінальному) етапі** Естафети запрошуються колективи, які стали переможцями I (обласного) етапу.

Склад команди II (фінального) етапу: 4 чоловіка, з них - 2 учні 7-8 класів закладу загальної середньої освіти та 2 вихованці закладу позашкільної освіти відповідного віку, 1 керівник. **Обов'язково, звернути увагу на склад єдиної команди (2+2).**

Для участі у II (фінальному) етапі Естафети необхідно підготувати:

- відеозапис звіту-презентації тривалістю до 7 хв. за трьома напрямками (додаток 1),
- відеоролик проведення біотестування (додаток 2)
- зареєструватися до **7 квітня 2026 року** за посиланням: <https://forms.gle/ciCDUcGdeTqt131r6>

Посилання на відеоматеріали із відкритим доступом надіслати на електронну адресу ecologmep@gmail.com (тема листа «Зелена естафета 2026») до **21 квітня 2026 року**.

З міркувань безпеки наголошуємо, що практична природоохоронна робота може здійснюватися:

- при обов'язковому супроводі учнівської молоді відповідальними особами закладів освіти,
- після офіційного дозволу органів влади (особливо на територіях ведення військових дій).

Формат проведення фінального етапу планується **змішаний** (очно, онлайн). У випадку участі команди у форматі **офлайн** витрати на проїзд, проживання, харчування учасників та супроводжуваних осіб під час проведення Естафети здійснюється за рахунок закладу, що відряджає.

Заїзд учасників Естафети **11 травня 2026 року** до 12:00 год. за адресою: м. Одеса, вул. Генуезька, 24, готель «Аркадія».

Від'їзд – **13 травня 2026 року** після 14:00. Просимо завчасно придбати квитки на зворотний шлях.

Збереження життя та здоров'я учнів у дорозі та під час проведення заходу забезпечують супроводжувачі особи.

Детальна інформація: у м. **Одеса** – +380(66)3257102 Валентина ГАЛЮТКІНА; +380(93)8751484 Олена ВЕСЕЛОВСЬКА, unnatskiy@gmail.com у м. **Київ** – за тел. +380(98)4400859 (Ірина ЮРИНЕЦЬ), yurinets@nenc.gov.ua .

Директор

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ

- I. **Напрямок «Практична природоохоронна робота»:** насадження лісу, лісосмуг, заліснення крутосхилів, допомога лісництвам;
- впорядкування території парків, скверів, алей. Посадка лісових та декоративних порід, плодово-ягідних кущів. Закладання нових дендропарків, парків, садів, квітників тощо;
 - впорядкування територій та об'єктів природно-заповідного фонду (за погодженням з їх адміністраціями);
 - поповнення видового складу парків та дендропарків екзотичними та реліктовими деревними та чагарниковими породами;
 - розчищення та впорядкування джерел, криниць, прибережних захисних смуг водних об'єктів;
 - благоустрій дитячих та спортивних майданчиків, територій, прилеглих до навчальних закладів;
 - впорядкування місць масового перебування та відпочинку населення. Ліквідація стихійних сміттєзвалищ;
 - масовий збір та здача на вторинну переробку твердих побутових відходів (пластик, папір, скло, метал);
 - благоустрій та упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, місць масового поховання;
 - виготовлення та розвішування шпаківень, синичників і годівничок для птахів;
 - заготівля кормів, підгодівля птахів та тварин взимку;
 - порятунок мальків риб з пересихаючих водойм. Заходи для врятування риби від задухи взимку;
 - охорона від руйнування мурашників (огороження мурашників, встановлення аншлагів);
 - прокладання та впорядкування зупинок екологічних стежок та інша практична природоохоронна робота.

II. **Напрямок «Просвітницька природоохоронна робота»:** агітація до виконання природоохоронних заходів серед школярів та учнівської молоді; робота юнацьких секцій Українського товариства охорони природи; діяльність та заходи до міжнародного Дня Землі, Дня Довкілля в Україні, міжнародного Дня охорони навколишнього природного середовища, а також інших природоохоронних та екологічних свят.

III. **Напрямок «Навчально-виховна робота з охорони природи»:**
освітньо-виховні заходи на екологічних стежках, в «Зелених класах», у лісництвах, на територіях природно-заповідного фонду тощо.

Додаток 2
до листа НЕНЦ від 03.03.2026 № 80

БІОТЕСТУВАННЯ

Дослідження № 1

Біотестування як метод дослідження токсичності ґрунту

Біотестування ґрунту – це процедура встановлення токсичності ґрунту за допомогою тест-об'єктів. Токсичність ґрунту може дуже сильно збільшуватися під час потрапляння до ґрунту різних речовин з повітря або з водою, унаслідок господарської діяльності людини. Накопичення в ґрунті токсинів, що мають різну природу і походження, зумовлює токсичні властивості ґрунтів, які визначаються наступним методом.

Рослини здатні концентрувати токсичні речовини. Кількісним показником морфологічних змін є показники проростання, розміру рослин та приросту.

Мета роботи – визначити токсичні властивості ґрунту методом біотестування.

Устаткування, реактиви, матеріали: чашки Петрі, фільтрувальний папір, зразки ґрунту, індикаторні рослини (редис, гірчиця, цибуля звичайна).

Хід роботи.

Заздалегідь відбирають зразки ґрунту з верхнього шару, в районах з різною інтенсивністю забруднення (школа, луг, траса, заправка тощо). При оцінці токсичності проб ґрунтів в чашку Петрі кладуть аркуш фільтрувального паперу, на який насипають 1 грам висушеного та подрібненого ґрунту і рівномірно розподіляють по ємності. Потім додають 5–7 мл води (використовують кип'ячену питну воду, яку попередньо відстоюють кілька днів) і на ґрунт висаджують по 30–50 насінин індикаторної рослини (в залежності від крупності). Найбільш зручними культурами для тестування в чашках Петрі є рослини з дрібним насінням – редис, гірчиця, цибуля звичайна. Контрольним субстратом у цьому випадку є ґрунт, відібраний на умовно чистій території (заповідник, заказник, курортна зона та ін.). Приготовані зразки інкубують у термостаті (або в темному місті) при температурі 22°C протягом 3-4 дні (72–96 годин) до повного проростання насіння. Рівень токсичності ґрунту визначають за різницею у кількості пророслого насіння, у довжині проростків і їх коріння у досліді і в контролі. Токсичними вважають ґрунти, що викликають

пригноблення проростання насіння на 20-30 % та більше. Визначення токсичності ґрунту рекомендується проводити на свіжих зразках ґрунту, оскільки після тривалого зберігання зразків токсичність їх може значно змінюватися. Отримані результати обробити статистично і зробити висновок.

Завдання:

1. Відібрати зразки поверхневого шару ґрунту на різних територіях.
2. Підготувати наважки ґрунту до проведення експерименту.
3. Відібрати насіння культур для пророщення.
4. Статистично обробити та проаналізувати отримані результати досліджень.
5. Побудувати діаграми (показники проростання насіння, показники довжини вегетативних органів).
6. Зробити висновок щодо біоіндикації токсичності ґрунту.

Зміст звіту. Мета роботи, статистично оброблені результати та аналіз біоіндикації токсичності ґрунту.

Дослідження № 2

Біотестування загальної токсичності води за ростом коренів цибулі (*Allium*сера L.)

Тест-об'єкт даних досліджень – це корінці цибулі, які відходять від вкороченого пагона (денця) цибулини. Цей тест оцінює тільки водорозчинні компоненти зразка. Він є легким і чутливим способом виміру загальної токсичності, викликаній хімічними чинниками води. Показником токсичності виступає пригнічення росту коренів цибулі. Встановлено, що ріст корінців пригнічується при більш низьких концентраціях токсиканту, ніж проростання насіння.

Хід роботи

Підготуйте проби води (кринична, водопровідна, артезіанська, стічна, дощова) з різних місць вашої урбоєкосистеми. Потім воду використовуйте для досліджень. Воду не фільтруйте. Як контроль застосуйте відстояну протягом доби водопровідну воду.

Відберіть по 12 цибулин звичайної цибулі *Allium*сера L розміром 1,5 см. у діаметрі для кожного варіанту досліду. Для запобігання висиханню коренів неочищені цибулини одна за одною зберіть у банку з чистою водою на 10-15 хвилин. Таким чином ви підготуєте цибулини до експерименту.

Видаліть гострим ножом жовто-коричневі зовнішні луски.

Для кожного досліджуваного варіанту підготуйте по 12 одноразових стаканчиків.

Вийміть усі цибулини з банки, помістіть їх на сухий папір і злегка підсушіть. Розмістіть по 1 цибулині в одноразовому стаканчику, закріпивши зубочистками таким чином, щоб денце цибулі торкалося рідини в стаканчику. Через 24 години замініть старі зразки води на нові з тих же пунктів забору.

Повторіть цю процедуру ще через 24 години. На цей раз заберіть з кожного варіанта по 2 цибулини з найменш розвинутими коренями. Отже в кожному варіанті у вас залишиться тепер по 10 цибулин.

Ще через 24 години (тобто через 3 доби від початку експерименту) виміряйте за допомогою лінійки довжину всіх 10 пучків коренів у кожному варіанті. Відкиньте особливо короткі або довгі корінці і розрахуйте середній показник довжини коренів 10 цибулин для кожного варіанта.

З метою вивчення можливості зворотного впливу, продовжуйте дослідження ще на додаткові 24 години. При цьому в кожному варіанті замініть воду в 5 пробірках на відстояну водопровідну воду, а в інших 5 пробірках знову зробіть заміну на свіжу воду відповідного варіанту. Через 24 години подивіться, чи поліпшився ріст коренів у 5 перших пробірках порівняно з 5 останніми. Якщо так, то це свідчить про відновлення коренів і про більш-менш зворотній вплив токсичних речовин води.

Накресліть криву росту коренів для кожного варіанта. Середню довжину коренів відкладіть по осі ординат, а вздовж осі абсцис зазначте дані експерименту. Можна також зобразити результати у вигляді стопчастих гістограм у відсотках від контролю.

Відмітьте витяжки, які зумовили найбільше пригнічення росту кореня.

Примітка: Проведення експериментальних досліджень необхідно відзняти та зробити відеоролик, тривалістю 10 хвилин, з наданням висновку експерименту.

ПОГОДЖУЮ

Голова Українського товариства охорони природи, доктор економічних наук, професор

Швачук В.Я.
«__» жовтня 2017 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Національного еколого-натуралістичного центру Міністерства освіти і науки України, доктор педагогічних наук, професор

Вербицький В.В.
«__» жовтня 2017 р.

Розглянуто на засіданні педагогічної ради Національного еколого-натуралістичного центру МОН України

Протокол № 3
від «12» вересня 2017 р.

Положення про Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух “Зелена естафета”

I. Загальні положення

1. Це Положення визначає порядок організації та проведення Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху “Зелена естафета”.

2. Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух “Зелена естафета” (далі - Естафета) започатковується з метою поширення практичної природоохоронної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах та закладах позашкільної освіти, залучення учнівської молоді до заходів щодо поліпшення стану довкілля, формування її життєвих компетентностей у контексті ідей сталого розвитку суспільства

3. Основними завданнями Естафети є:

- проведення робіт з впорядкування та створення нових зелених зон;
- спостереження та дослідження екологічного стану довкілля;
- пропаганда екологічної культури та народної екологічної спадщини.

4. Естафета передбачає напрями:

- практична природоохоронна робота з покращення стану довкілля.
- природоохоронна просвіта (діяльність та заходи до міжнародного Дня Землі, Дня Довкілля та Дня охорони навколишнього природного середовища, робота юнацьких секцій Українського товариства охорони природи).

- Природоохоронна освіта (навчально-виховна робота на екологічних стежках, робота на територіях природно-заповідного фонду, у лісництвах тощо).

5. Естафета проводиться на добровільних засадах і є відкритим для учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів, вихованців (учнів, слухачів) позашкільних навчальних закладів

6. Організаційно-методичне забезпечення проведення Естафети здійснює Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (далі – НЕНЦ) та заклад позашкільної освіти (далі - організатор), який відповідає за проведення Всеукраїнського етапу «Зеленої естафети».

7. Інформація про проведення Естафети розміщується на офіційному веб-сайті НЕНЦ та установи-організатора, а також у засобах масової інформації не пізніше ніж за один місяць до початку його проведення.

8. Під час проведення Естафети обробка персональних даних учасників здійснюється з урахуванням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

II. Організаційний комітет Естафети

1. Організаторами Естафети є:
Міністерство освіти і науки України (далі – МОН);
Міністерство екології та природних ресурсів;
Українське товариство охорони природи;
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (далі – НЕНЦ);
обласні центри еколого-натуралістичної творчості (станції юних натуралістів).

2. Для проведення I та II етапів Естафети створюються відповідні організаційні комітети з представників районних, обласних Товариств охорони природи, освітніх та наукових установ, громадських екологічних організацій тощо.

3. Очолює організаційний комітет голова, який розподіляє повноваження членів організаційного комітету та керує роботою з організації та проведення Естафети.

4. Члени організаційного комітету здійснюють організаційну роботу щодо проведення Естафети та забезпечують порядок його проведення.

III. Учасники Естафети

1. У Естафеті беруть участь команди загальноосвітніх навчальних закладів та закладів позашкільної освіти.

До складу команди входять до 5 осіб: 4 учасника з числа учнів (вихованців) загальноосвітніх навчальних закладів і вихованців (учнів, слухачів) закладів позашкільної освіти (далі – учасники) та 1 керівник.

2. До місця проведення II етапу Естафети команди прибувають організовано в супроводі керівника команди. Керівник команди забезпечує збереження життя та здоров'я дітей, своєчасне оформлення документів щодо участі в II етапі Естафети, прибуття учасників на Естафету і повернення їх до навчальних закладів.

3. Заміна членів команди допускається за рішенням голови організаційного комітету Естафети після подання керівником команди нової заявки та пояснення причин такої заміни.

4. Учасники зобов'язані дотримуватися вимог цього Положення, програми Естафети, норм поведінки, правил техніки безпеки та експлуатації обладнання й приладів.

V. Порядок і строки проведення Естафети

1. Естафета проводиться протягом навчального року (з вересня по травень).

2. Естафета проводиться у два етапи:

I етап – відбірковий (обласний та міський у місті Києві), період проведення: вересень-квітень;

II етап – фінальний (Всеукраїнський), період проведення: квітень-травень.

3. Строки та місце проведення I етапу Естафети, кількісний склад команд визначаються та затверджуються наказом місцевих органів управління освітою в областях та місті Києві відповідно до цього Положення з урахуванням місцевих можливостей.

4. Строки та місце проведення II етапу Естафети визначаються наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України) та повідомляються місцевим органам управління освітою в областях, місті Києві не пізніше ніж за один місяць до його початку.

5. У II етапі Естафети беруть участь колективи, які стали переможцями I етапу (за кожною категорією: загальноосвітні навчальні заклади та заклади позашкільної освіти).

6. Для участі в II етапі Естафети подаються такі документи:
заявка за формою, що додається, на поштову або електронну адресу установи-організатора;
медична довідка про результати медичного огляду, пройденого у встановленому законодавством порядку;
учнівський квиток.

7. До місця проведення Естафети учасники прибувають організовано в супроводі керівника, який забезпечує збереження їх життя та здоров'я, своєчасне оформлення документів щодо участі в Естафеті, передбачених пунктом 5 цього розділу, а також прибуття учасників на Естафету та їх повернення.

6. У межах програми I етапу Естафети проводяться:

I. Напрямок «Практична природоохоронна робота»:

- насадження лісу, лісосмуг, заліснення крутосхилів, допомога лісництвам;
- впорядкування території парків, скверів, алей. Посадка лісових та декоративних порід, плодово-ягідних кущів. Закладання нових дендропарків, парків, садів, квітників тощо;
- впорядкування територій та об'єктів природно-заповідного фонду (за погодженням з їх адміністраціями);
- поповнення видового складу парків та дендропарків екзотичними та реліктовими деревними та чагарниковими породам;
- розчищення та впорядкування джерел, криниць, прибережних захисних смуг водних об'єктів;
- благоустрій дитячих та спортивних майданчиків, територій, прилеглих до навчальних закладів;
- впорядкування місць масового перебування та відпочинку населення. Ліквідація стихійних сміттєзвалищ;
- масовий збір та здача на вторинну переробку тверді побутові відходи (пластик, папір, скло, метал);
- благоустрій та упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, місць масового поховання;
- виготовлення та розвішування шпаківень, синичників і годівничок для птахів;
- заготівля кормів, підгодівля птахів та тварин взимку;
- порятунок мальків риб з пересихаючих водойм. Заходи для врятування риби від задухи взимку;

- охорона від руйнування мурашників. (огороження мурашників, встановлення аншлагів);
- прокладання та впорядкування зупинок екологічних стежок та інша практична природоохоронна робота.

II. Напрямок: «Просвітницька природоохоронна робота»: агітація до виконання природоохоронних заходів серед школярів та учнівської молоді, робота юнацьких секцій Українського товариства охорони природи, діяльність та заходи до міжнародного Дня Землі, Дня Довкілля в Україні, міжнародного Дня охорони навколишнього природного середовища, а також інших природоохоронних та екологічних свят.

III. Напрямок: «Навчально-виховна робота з охорони природи».

Освітньо-виховні заходи на екологічних стежках, в «Зелених класах», у лісництвах, на територіях природно-заповідного фонду тощо

7. Учасники I та II етапу Естафети презентують роботу, що була проведена протягом навчального року за трьома означеними вище напрямками у вигляді альбомів, постерів, презентацій тощо.

8. Програма II етапу Естафети включає проведення змагання на звання кращого природоохоронця-практика.

VI. Визначення та нагородження переможців і призерів Естафети

1. Переможці та призери Естафети визначаються журі за загальною сумою балів, набраних колективами.

2. Переможцем Естафети в кожній категорії (серед загальноосвітніх навчальних закладів та закладів позашкільної освіти) є команда, яка набрала найбільшу суму балів та найбільш повно розкрили природоохоронну діяльність відповідно до напрямків:

- «Практична природоохоронна робота» (50 балів);
- «Просвітницька природоохоронна робота» (20 балів);
- «Навчально-виховна робота з охорони природи» (30 балів).

Призерами Естафети є команди, які за кількістю набраних балів посіли друге та третє місце.

3. Переможці і призери Естафети нагороджуються дипломами НЕНЦ відповідних ступенів.

Решті учасників II етапу Естафети вручаються дипломи учасників.

4. Навчальні заклади (загальноосвітні та заклади позашкільної освіти), що визнані найкращими в практичній природоохоронній діяльності нагороджуються перехідним Зеленим Прапором, а учасники, що

виявили найкращі знання в галузі охорони природи – іменними зеленими краватками

5. Досвід роботи кращих учасників Естафети висвітлюється в науково-педагогічних і науково-художніх виданнях для дітей та юнацтва за підтримки НЕНЦ.

VII. Умови фінансування Естафети

Витрати на організацію та проведення Естафети здійснюються за рахунок коштів, не заборонених чинним законодавством України